

2014. № 4. С. 106–113 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/chasopys/ua/pdf/4-2015/mezenceva.pdf>
2. Михайленко Д. Г. Протидія корупційним злочинам засобами кримінального права: концептуальні основи. Видавничий дім «Гельветика». Одеса. 2017. 582 с.

Ключові слова: корупція, кримінологічні дослідження, міжнародні зобов'язання.
Key words: corruption, criminological research, international obligations.

СЕРАЖИМ ІГОР РУСЛАНОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри кримінального процесу, детективної
та оперативно-розшукової діяльності*

ФОРМИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПЕРСОНАЛУ ДЕРЖАВНОЇ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Ознайомлення з результатами досліджень фахівців та узагальнення матеріалів щодо стану законності і дисциплінарної практики персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України дозволяє констатувати низку негативних тенденцій і зафіксувати значне розповсюдження девіантних проявів її серед співробітників.

Найбільш поширеними формами девіантної поведінки персоналу є: адиктивна поведінка, яка проявляється у широкому спектрі негативних хімічних і нехімічних залежностей; аутоагресивна, у тому числі суїцидальна, поведінка; делінквентна (протиправна) поведінка, серед проявів якої – вчинення адміністративних, дисциплінарних, кримінальних правопорушень.

Дослідження ступеню виразності різних видів і форм адикцій серед співробітників правоохоронних органів свідчать, що вони більш схильні до в цілому соціально прийнятних або нейтральних чи порівняно небезпечних видів адиктивної поведінки – комп'ютерної або інтернет-залежності, гаджет-залежності, трудового лізму тощо.

Серед соціально небезпечних форм адиктивної поведінки поширені хімічні адикції – вживання алкоголю та інших психоактивних речовин – канабіноїдів, опіатів, психостимуляторів (кокаїну, амфетамінів та ін.), галюциногенів природного та синтетичного походження, а також зловживання снодійно-седативними препаратами.

Хімічні адикції тягнуть низку негативних наслідків для відповідних співробітників та їх оточення: погіршення фізичного стану, зниження працездатності, понижений емоційний фон, емоційне огрубіння, пасивно-байдуже ставлення як до засуджених, так і до колег, у тому числі підлеглих; зниження рівня інтелектуальної діяльності, її примітивізація, дратівливість і прояви агресивної поведінки, що нерідко втілюється

у жорстоке, нелюдське і таке, що принижує гідність, поводження із засудженими.

Серед проявів аутоагресивної поведінки персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України найнебезпечнішою формою є самогубство. В останні роки їх кількість серед співробітників цього органу становила щорічно 2-5 випадків. Одним із факторів, що хоча й може не бути безпосередньою причиною суїцидальної поведінки, проте здатний підштовхнути працівника до скоєння самогубства або підготовки до нього, є стресові умови служби, психологічні перевантаження і постійний контакт зі злочинним середовищем, що поряд з гострими соціально-побутовими і особистісними конфліктами створює підґрунтя для прийняття особою рішення про самогубство.

Делінквентна поведінка персоналу кримінально-виконавчої служби охоплює широкий спектр специфічно протиправних поведінкових відхилень і проявляється у вчиненні правопорушень як у сфері професійної діяльності, так і поза її межами.

Серед широкого спектру можливих правопорушень, що може вчиняти персонал служби, підвищена увага традиційно приділяється пов'язаним з корупцією правопорушенням. Так, більшість співробітників Державної кримінально-виконавчої служби України притягнуто до відповідальності за невиконання вимог ст. 45 та 46 Закону України «Про запобігання корупції» [1] – за ч. 1 ст. 172-6 Кодексу України про адміністративні правопорушення (порушення вимог фінансового контролю, а саме, – несвоєчасне подання без поважних причин декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування) [2]. Слід мати на увазі, що у переважній більшості випадків до відповідальності притягаються колишні працівники органу, які звільнилися з служби, і після припинення діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави, не подали декларації у відповідний звітний період.

Серед інших правопорушень, фіксуються непоодинокі випадки порушення ст. 172-4 Кодексу України про адміністративні правопорушення (порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності), ст. 172-5 Кодексу України про адміністративні правопорушення (порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків), ст. 172-7 Кодексу України про адміністративні правопорушення (порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів) [2].

Оскільки одним з найпоширеніших шляхів надходження до установ виконання покарань заборонених речей і предметів є їх доставка засудженим представниками персоналу, одним з типових правопорушень, за вчинення яких співробітники притягаються до адміністративної відповідальності, є незаконна передача заборонених предметів особам, яких тримають у слідчих ізоляторах, установах виконання покарань (ст. 188 Кодексу України про адміністративні правопорушення). Виходячи з положень ч. 1 ст. 15 Кодексу України про адміністративні правопорушення [2], відповідальність за ст. 188 несуть не всі пред-

ставники персоналу служби, а лише особи, які не мають спеціальних звань, та інші працівники, які працюють за трудовими договорами. Особи рядового і начальницького складу за вчинення правопорушення несуть відповідальність за Дисциплінарним статутом органів внутрішніх справ України.

Серед інших адміністративних правопорушень персоналу слід виділити дві типові групи. До першої належать порушення правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху. Іншу групу становлять правопорушення, що зазвичай вчиняються керівництвом та персоналом державних підприємств, які належать до сфери управління Державної кримінально-виконавчої служби України, у сфері поточної господарської діяльності цих підприємств.

Окрему групу проявів делінквентної поведінки персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України становлять дисциплінарні проступки.

Серед найтипівіших порушень службової дисципліни співробітниками служби слід зазначити: невихід на робоче місце в робочий день без поважної причини або відсутність на робочому місці в робочий час; втрату службових документів або табельної зброї; порушення правил поведінки зі спецзасобами; порушення виконавської дисципліни, у тому числі невиконання доручень керівництва; сон на посту (стосується насамперед службовців воєнізованих формувань); вживання спиртних напоїв в робочий час; перебування у позаслужбовий час у громадському місці у стані алкогольного сп'яніння та створення при цьому конфліктних ситуацій; непристойні вчинки у побуті, насильство стосовно членів сім'ї; незаконну передачу заборонених предметів ув'язненим; налагодження позаслужбових стосунків із засудженими та ін.

Найбільш небезпечним проявом делінквентної поведінки є вчинення працівниками Державної кримінально-виконавчої служби України кримінальних правопорушень. Попри статистично відносно незначний рівень, цей вид злочинності має підвищену суспільну небезпеку, спотворює саму сутність пенітенціарної діяльності і унеможливорює досягнення виправлення і ресоціалізації засуджених.

Виникнення і поширення проявів девіантної поведінки персоналу Державної кримінально-виконавчої системи України є результатом взаємодії складної системи зовнішніх (на рівні суспільства в цілому) і внутрішніх (суперечності та вади сучасної вітчизняної пенітенціарної системи) факторів (детермінант). Загалом, наведена проблематика потребує комплексного підходу з метою усунення як безпосередньо факторів, що провокують девіантну поведінку, так і можливостей для вчинення окремих дій, що підпадають під визначення делінквентної поведінки. До таких засобів, у першому випадку, варто віднести встановлення обов'язкового психологічного контролю та профілактики, що здійснюється за допомогою регулярних обов'язкових бесід з профільними спеціалістами з метою визначення психологічного стану працівника. У випадку делінквентної поведінки мова йде вже про посилення

засобів як зовнішнього, так і внутрішнього контролю, створення ефективних механізмів моніторингу діяльності працівників та усунення факторів, що стимулюють виникнення у особи схильності до вчинення правопорушень на службі.

Список використаних джерел:

1. Про запобігання корупції : Закон України № 1700-VII від 14.10. 2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 04.06.2022).
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон Української Радянської Соціалістичної Республіки № 8073-X від 07.12.1984 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення: 02.06.2022).

Ключові слова: персонал Державної кримінально-виконавчої служби України, девіантна поведінка, адиктивна поведінка, делінквентна (протиправна) поведінка.

Key words: staff of the State Criminal Enforcement Service of Ukraine, deviant behavior, addictive behavior, delinquent (illegal) behavior.

МИХАЛЬЧУК АННА МИКОЛАЇВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
фахівець науково-дослідної частини*

ЕВАКУАЦІЯ ЗАСУДЖЕНИХ З УСТАНОВ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ ЯК ДОТРИМАННЯ ЇХ ПРАВА НА ОСОБИСТУ БЕЗПЕКУ

Право на особисту безпеку виступає одним із основоположних прав засудженого, яке набрало ще більшої актуальності після повномасштабного вторгнення РФ на територію України, коли засуджений, що перебуває в установі виконання покарання, фактично опиняється в зоні активних боїв. Обмеження права на свободу пересування відкидає можливість ужити всіх потрібних заходів для самостійного переміщення в безпечне місце, а проблема законодавчого закріплення поняття, процедури та умов евакуації призводить до масових порушень прав засуджених.

Право засуджених на особисту безпеку передбачене в ст.10 Кримінально-виконавчим кодексом України (далі – КВК України), де в ч. 3 також вказано «адміністрація установи виконання покарань вживає заходів до переведення засудженого в безпечне місце, а також інших заходів до усунення небезпеки, вирішує питання про місце подальшого відбування ним покарання». У ст. 105 КВК України зазначені приклади небезпек: стихійні лиха, аварії важливих для життєзабезпечення систем, виникнення реальної загрози збройного нападу на колонію і тд. – що перед-